

А. І. Шушківський

Конструкторське бюро

КОНСТРУКТОРСЬКЕ БЮРО (КБ) – окрема спеціалізована установа або структурний підрозділ підприємства, наукового, науково-дослідного та проектного інститутів, а також вищого навчального закладу, що розробляє вихідні дані у вигляді креслеників та іншої технічної документації для створення (виготовлення, спорудження) й наступної експлуатації промислової продукції і будівельних об'єктів. На підприємствах КБ зазвичай перебувають у структурі конструктор. відділу чи відділу гол. конструктора. В їхньому складі можуть функціонувати групи, спеціаліз. бюро, лабораторії. На великих підприємствах досить часто діють декілька КБ, зокрема й у відділах гол. технолога, гол. механіка, гол. енергетика. КБ конструюють нові зразки апаратів, машин, механізмів, буд. об'єктів, продукцію заг. споживання тощо та складають до них конструктор. (дані, згідно з якими розробляють, виготовляють, контролюють, приймають, постачають, експлуатують виріб), технол. (визначають технол. процес виготовлення чи спорудження) і програмну (відомості, необхідні для розроблення, виготовлення, супроводження та експлуатації програм) документацію; перед здачею приват. замовникам чи держ. комісії випробовують свої розроблення, потім беруть участь у впровадженні їх у серійне виробництво чи введенні в експлуатацію; провадять дослідні роботи, а також здійснюють удосконалення, уніфікацію й модернізацію виробів, що випускаються. Конструювання певного об'єкта техніки, будівництва та ін. виконується на підставі затвердженого завдання на проектування та тех.-екон. обґрунтування. На підготовчому етапі для розроблення заг. вигляду нової продукції встановлюються й естет. вимоги. У процесі конструювання визначаються форми, розміри, взаємне розташування частин і елементів конструкції об'єкта, його складових (агрегатів, систем, вузлів), способу їхнього з'єднання, вибору матеріалів окремих елементів. Розрахунок конструкції з оптимал. значеннями параметрів і потріб. запасами міцності, жорсткості та стійкості здійснюють, ґрунтуючись на наук. показниках теорії машин і механізмів, опору та втоми матеріалів, теорії пружності, електротехніки, аеродинаміки, гідравліки, технології машино- й приладобудування.

Розрізняють ДКБ, Дослідні конструктор.-технол. бюро (ДКТБ), Окремі КБ, Окремі конструктор.-технол. бюро, Особл. КБ, ПКБ, СКБ, СКТБ, ЦКБ. За часів СРСР у назвах КБ, які не були структур. підрозділами, частіше вказувалися лише номер і відомча приналежність, оскільки переважна більшість з них мала закритий характер і виконувала замовлення

підприємств ВПК. Нині великі КБ діють на потуж. підприємствах Дніпроп., Донец., Запоріз., Харків. та ін. областей. Серед укр. окремих спеціаліз. конструктор. установ і провід. конструктор. підрозділів пром. підприємств – [«Дніпровське» Конструкторське бюро](#) (електронні системи та засоби зв'язку), *«Південне» Державне конструкторське бюро ім. М. Янгеля* (ракетні комплекси та ракетно-космічні системи; обидва – Дніпропетровськ), *Радіотехнічних приладів Спеціальне конструкторське бюро* (Донецьк), [Запорізьке машинобудівне конструкторське бюро «Прогрес» ім. академіка О. Івченка](#) («Івченко-Прогрес»; газотурбінні двигуни авіац. і пром. застосування), [Київське центральне конструкторське бюро арматуробудування](#) (різні види арматури та агрегатів), *«Луч» Київське державне конструкторське бюро* (високотехнол. зброя та засоби її обслуговування), *«Молнія» Спеціальне конструкторське бюро* (Одеса; складна радіоелектронна техніка для енергетики, систем зв'язку, машинобудування та військ. цілей), [Конструкторське бюро радіозв'язку](#) (Севастополь; радіокомунікац. і навігац. передавачі та приймачі, супутник. комунікац. системи, автомат. керуван. системи та комплекси), [«Авіаконтроль» АТ](#) (Харків. приладобуд. КБ; борт. аерометр. устаткування та засоби контролю літаків), *«Полісвіт» Науково-технічне спеціальне конструкторське бюро* (системи упр. ракет-носіїв, літаків, програмно-тех. комплекси упр. паровими турбінами, системи митного огляду), *«Протон» Центральне конструкторське бюро* (цифр. засоби зв'язку; обидва – Харків), *Харківське агрегатне конструкторське бюро* (агрегати для гідравліч., палив. і електр. систем авіац. техніки), *Харківське конструкторське бюро з двигунобудування* (двигуни для бронетанк. техніки), *Харківське конструкторське бюро з машинобудування ім. О. Морозова* (бронетанк. техніка), [«Ізумруд» Центральне конструкторське бюро](#) (Херсон; судна, плавучі споруди), *«Ритм» Центральне конструкторське бюро* (Чернівці; фотоприймачі, фотоприймал. засоби, оптрони, оптоелектронні пари). Свою історію від КБ ведуть [АНТК ім. О. Антонова](#) (Київ; 1946–52 – ДКБ № 153 у рос. м. Новосибірськ, 1953–65 – ДКБ № 473; літаки; див. також [«Ан»](#)) та АТ *«Хартрон»* (Харків; 1959–66 – Особл. КБ № 692, відтоді – КБ електроприладобудування; програмне та тех. забезпечення систем упр. для ракетно-косміч. техніки, енергетики, залізнич. транспорту).

1954–2008 функціонувало [Велобудування Центральне конструкторсько-технологічне бюро](#) (Харків). 1956–69 діяв як СКБ і Львів. КБ *Львівський науково-дослідний радіотехнічний інститут*, 1962–91 як ПКБ електрогідравліки – [Імпульсних процесів і технологій Інститут НАНУ](#) (Миколаїв), 1963–92 як СКБ матем. машин і систем Інституту кібернетики АНУ – *Проблем математичних машин і систем Інститут НАНУ*, 1980–92 як СКТБ програм. забезпечення Інституту кібернетики АНУ – *Програмних систем Інститут НАНУ* (обидва – Київ). Від 1996 працює Львів. центр Інституту косміч. дослідж. НАНУ та ДКАУ, який раніше виконував роботи з косміч. тематики як СКБ Фіз.-мех. інституту НАНУ. 2005 у Києві унаслідок об'єднання КБ спецтехніки та Наук.-тех. центру артилер.-стрілец. озброєння створ. КБ «Артилер. озброєння». Нині у системі НАНУ в Секції фіз.-тех. і матем. наук: у Відділ. математики

– СКТБ систем упр. з дослід. виробництвом Інституту приклад. математики і механіки (Донецьк); у Відділ. механіки – СКТБ Інституту геотех. механіки, СКТБ Інституту тех. механіки (обидва – Дніпропетровськ), СКТБ Інституту проблем міцності; у Відділ. наук про Землю – СКТБ Інституту геофізики (обидва – Київ), СКТБ Мор. гідрофіз. інституту (Севастополь); у Відділ. фізики і астрономії – СКТБ з дослід. виробництвом Інституту фізики напівпровідників, СКТБ фіз. приладобудування з дослід. виробництвом Інституту фізики (обидва – Київ); у Відділ. фіз.-тех. проблем енергетики – Житомир. спец. бюро засобів моделювання з дослід. виробництвом Інституту проблем моделювання в енергетиці, ДКТБ з інтенсифікації теплообмін. процесів Інституту тех. теплофізики, СКТБ Інституту проблем безпеки АЕС (обидва – Київ), СКТБ Інституту проблем машинобудування (Харків); у Відділ. фіз.-тех. проблем матеріалознавства – ДКТБ Інституту електрозварювання (Київ), [«Донець» Центральне конструкторське бюро машинобудування](#) (Луганськ; обладнання для вирощування та оброблення функціонал. матеріалів електрон. техніки); в Секції хім. і біол. наук: у Відділ. біохімії, фізіології і молекуляр. біології – Дослідне конструктор. виробництво мед. приладобудування Інституту експеримент. патології, онкології і радіобіології (Київ), СКТБ з дослід. виробництвом Інституту проблем кріобіології та кріомедицини (Харків); у Відділ. хімії – СКТБ з експеримент. виробництвом Інституту заг. та неорган. хімії (Київ), СКТБ з дослід. виробництвом Фіз.-хім. інституту (Одеса). У структурі ВНЗів КБ організують переважно в університетах тех. профілю. Серед них – ДКБ «Бурани» Нац. авіац. університету (Київ; безпілотні літальні апарати), Особл. КБ «Шторм» Нац. тех. університету України «Київ. політех. інститут» (засоби цифр. просторово-часового та спектрал. оброблення гідроакуст. інформації, гідроакуст. і біотех. комплекси пошуку підвод. об'єктів тощо), СКБ електромех. систем Нац. університету «Львівська політехніка».

У рад. період СКБ «Іскра» Ворошиловгр. маш.-буд. інституту (від 1992 – НДІ «Іскра» Східноукр. університету, Луганськ) розробляв системи дистанц. контролю несанкц. розповсюдження ядер. зброї, тех. засоби контролю радіоактив. забруднення Світ. океану. 2006 передано у систему Міністерства освіти України [Аналітичної техніки засобів Спеціальне конструкторське бюро](#) та того ж року на його базі створ. при Ужгород. університеті НДІ засобів аналіт. техніки. В низці укр. ВНЗів створ. студент. КБ, зокрема Вінн. тех. університеті, Нац. гірн. університеті (Дніпропетровськ), Київ. університеті, Таврій. університеті (Сімферополь), Нац. аерокосміч. університеті «Харків. авіац. інститут».

Фотоілюстрації

Бібліографічний опис:

Конструкторське бюро / А. І. Шушківський // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2014. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-5016>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).